

מוסרי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת שלח תשפ"ג

• כס"ד •

"לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית"

טובים. הציצית שומרת על רכושו של כל אחד, מה שיש לו נשמר, אבל רק על מה שיש לו, לא שייך לשמור על דבר שאין לו.

הציצית מהווה תחליף לדברים שמושכים את האדם להנאות העוה"ז, וכמו אצל המרגלים, אם לא היו מציעים לעם ישראל לחזור למצרים לא היה להם שום השפעה, הרי לא שייך להישאר במדבר והיו חייבים להיכנס לארץ ישראל. אבל כשמגיעים עם משהו חילופי - רק אז אפשר להשפיע.

תפקידו של היצר הרע הוא להראות לאדם שיש דרך אחרת חוץ מתורה, ולשכנע אותו שטוב לישון, להתעצל, להנות. ליצר הרע ישנם גם ראיות שהוא צודק, הרי העולם נראה כך, כולם שמחים ומאושרים מזה. אנחנו יודעים ש"הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם" (אבות ד, כ"א), אבל כל העולם מסתדר עם זה מצוין, הם לא יודעים בכלל מה המשמעות האמיתית של העולם. וזה התפקיד של הציצית, להזכיר לנו את כל זה, שהעולם הוא רק פרודור, שיש תורה וזה היא השלמות, ששיא הדבקות בקב"ה זה הציצית, אין דבר שמועיל יותר מזה. אבל כדי להיות מושפע מזה עלינו להיות באמת בעניין, להיות במצב שמרגישים ויודעים את זה.

הציצית שומרת אבל אינה תחליף לעבודה

היה לי קושיא גדולה, הרי בספרי המוסר מובא באריכות מה היא הדרך הנכונה להתנהג כאן בעולם הזה, המסילת ישרים מאריך שעל האדם להיות זהיר, להתבונן שהעולם הזה הוא רק פרודור ונבנה כדי להתענג על ד', ומסביר לנו כמה עלינו להיות זהירים וכמה העצל מפסיד, וכך הוא מאריך עוד ועוד עד שמגיע לדרגה של רוח הקודש. והתקשיתי למה אינו מזכיר את עניין הציצית, הרי התורה עצמה נותנת לנו עצה עצומה - מצות ציצית, כדי ללמדנו איך אפשר להתקדם, ותפקידה של המצוה היא להביא אותנו לכלל המדרגות, לזכור את ד' ולקיים את כל המצוות, ונפלאתי כיצד לא מוזכרת עצה זו של התורה באף אחד מספרי קדמונינו בעלי המוסר. ספרי המוסר מאריכים לבאר מהי דרך החיים ולא מוזכר מילה אחת לגבי ציצית, כמה שזה יכול להועיל לחיים.

ונראה שהביאור בזה הוא שהציצית לא מגלה לנו מה חסר לנו, לא שייך להתקדם רק על ידי ציצית, ציצית היא רק שמירה. רק אחרי שמגיעים לכלל הדרגות, זהירות, זריזות, נקיות וכו', רק אז מועיל ציצית, ציצית היא החומה ששומרת עלינו, אבל זה רק חומה ששומרת, זה לא מביא אותנו לדרגות נוספות, מי שיש לו תורה יכול לשמור עליה עם ציצית, אבל לא שייך להגיע לתורה על ידי ציצית בלבד.

ציצית שקולה כנגד תרי"ג מצוות, אולם מי שאינו יודע את התרי"ג מצוות מה יועילו לו רמזי הציצית. מי שאינו שייך לאהבת ד' וליראת ד' ולא משעבד עצמו לזה, מה תועיל לו הציצית. הציצית מזכירה את כיסא הכבוד, אבל מי שאין לו כלל ידיעה מה זה כיסא הכבוד, מה תזכיר לו הציצית? השו"ע פסק (או"ח סי' כ"ד ס"ה) "עשרה קשרים רמז להיות", וכ' המשנ"ב (סק"ה) להיות - פירוש לספירות", וכן כ' המשנ"ב (סי' י"א סק"ה) על קשרי הציצית "כי החמשה קשרים רמז שעל ידי זה יזכור החמשה חומשי תורה, וכפילת הקשרים החמשה שעולה י' רמז לעשרה ספירותיו של הקדוש ברוך הוא", והאם מי שאין לו בכלל השגה מה זה 'ספירות', יוכל על ע"י הציצית לקצר את הדרך ולכוון על עשרה ספירות?

ציצית היא השלב השני, אבל בהקדם עלינו ללמוד לבד למה אנחנו חיים, מה יש בכיסא הכבוד, במה הקב"ה הוא מלכנו, ואחר שיוודעים את זה - אז מגיעה הציצית לשמור עלינו, אבל על היסודות והשורשים עלינו לעבוד לבד. הציצית לא מביאה את השורש, היא השמירה, ואחר שעסקנו בתורה ובמצוות יש את הציצית ששומרת עלינו.

מרגלי הנפש והגוף

בפרשת השבוע מוזכר שני סוגי מרגלים, הפרשה מתחילה עם מעשה המרגלים שעלו לרגל את ארץ ישראל, ובסוף הפרשה (ט"ו, ל"ט) נצטוונו במצוות ציצית "וראיתם אתו וזכרתם וכו' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ופי' רש"י "ולא תתורו אחרי לבבכם - כמו מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות", העיניים והלב הם מרגלים לגופו של האדם, הכל אותו עניין, וכדי להינצל מהמרגלים של הגוף הקב"ה ציווה אותנו על מצוות ציצית.

המרגלים חזרו מלתור את הארץ ואמרו שהארץ איננה טובה, כל עם ישראל בכה איתם עד כדי שהיה מצב "ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה" (שם י"ד, ד), ואז מיד כתוב (שם ה) "ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל". כל זמן שהם בכו שהארץ לא טובה זה דבר אחד, אבל ברגע שעלתה במחשבתם האפשרות לחזור למצרים, זה כבר משהו אחר, זה כבר משהו מסוכן. להתלונן זה דבר אחד, אבל ברגע שהם אומרים שיש תחליף לארץ ישראל - כבר לא היה שום תכלית ביציאת מצרים.

כן הדבר הוא גם ברוחניות. היצר הרע מפתה את האדם לעבור עבירות, הוא אומר לנו יש תחליף לתורה, הוא משכנע אותנו שאם נעשה עבירות ולא נלמד תורה נוכל להשיג הרבה כסף, הנאה וכבוד, וזה ממש כמו המרגלים. ואופן ההתמודדות עם פיתוי היצר הוא על ידי מצוות ציצית, בפרשת ציצית לא נאמר רק לא לתור אחרי המרגלים - הלב והעיניים, אלא שעל ידי הציצית אפשר להיזכר בכל המצוות, "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלוקיכם".

ובוודאי שהעצה היחידה להינצל מכל תאוות העולם הזה היא על ידי התורה בלבד, תורה תבלין, התורה היא תחליף לכל מה שיש בעוה"ז. כשאומרים לאדם לא לעשות דבר מסוים רק מפני שזה רע ולא מביאים לו תחליף אחר - הוא לא יצליח להתגבר, אבל ברגע שיביאו לו דבר אחר הוא כבר יצליח, והתורה היא הדבר שהביאו לנו כנגד.

"שקולה ציצית כנגד כל המצוות"

עיקר המלחמה עם המרגלים של הגוף היא מה לעשות בחיים, והשומר שלנו במלחמה הזאת זוהי הציצית. וכ' רש"י (שם מ"א) "למה נסמכה פרשת מקושש לפ' עבודת אלילים לומר שהמחלל את השבת כעובד עבודת אלילים שאף היא שקולה ככל המצוות וכו' ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לאלו לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצוות שנאמר ועשיתם את כל מצוותי", ציצית שקולה כנגד כל המצוות, אין כמעט מצווה או איזה השגה שלא נמצאת בציצית, חמשה חומשי תורה, תרי"ג מצוות, הכל כתוב בפרשת ציצית, אמונה, השגחה, קדושה, יראת העונש ויראת הרוממות, בלי סוף. וכ' בספרי (שלא ט) "ר' ישמעאל אומר ולא תתורו אחרי לבבכם למה נאמר לפי שהוא אומר שמח בחור בילדותך. בדרך ישר או בדרך שתוצה ת"ל ולא תתורו אחרי לבבכם", בכל גיל ובכל מצב יש את הציצית שעוזר לאדם.

בכל דרגה שהאדם נמצא יש לו את הציצית ששומרת עליו ומצווה עלינו לשמור ולהיזהר על מה שיש לנו, כל אחד לפי דרגתו. כתוב (מנחות מג) "שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכיסא הכבוד", אבל בוודאי שמי שלא עוסק בזה, ולא חושב, לא נזכר בכיסא הכבוד, אבל מי שכן חושב ונמצא בזה, נזכר בכיסא הכבוד ומפחד מזה. הציצית מדברת לכל אחד לפי דרגתו, ועלינו מוטל לעסוק ולחשוב על זה.

הציצית היא ה'שומר' על הרכוש הרוחני

מי שלומד בהתמדה ויש לו ציצית ששומרת עליו, הוא ילמד טוב, לא ידבר דברים בטלים, הפה שלו יהיה שמור לא לאכול ולדבר דברים לא

”שמח בחור בילדותך” - התשובה להנאות היצר

עיקר העבודה היא להראות ליצר הרע שיש לנו תחליף למה שהוא מציע, גם אם הוא מביא לנו משהו אחר - יש לנו משהו יותר טוב מזה. התורה מועילה לכל דבר, רק מי שלומד תורה יכול להגיע למצב של ”פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל“ (אבות ו, ד), אין שום מצב אחר בעולם שאדם שאין לו כלום, הוא מרגיש שיש לו הכל, אבל מי שעוסק רק בתורה יכול להרגיש את זה, הוא שמח בחלקו, ושמח בתורה.

ולכן מוטל עלינו ללמוד את התורה מתוך שמחה, וכדאיאת בגמרא (שבת סג) ”אמר רב הונא מאי דכתיב שמח בחור בילדותך ויטיב לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך ודע כי על כל אלה יביאך הא-לקים במשפט, עד כאן דברי יצר הרע מכאן ואילך דברי יצר טוב“, היצר הרע משכנע אותנו ללכת אחרי הנאות העוה“, אבל מי שלומד תורה בשמחה יש לו תחליף, הוא גם שמח. אבל מי שלומד תורה ומתפלל ולא באמת שמח בזה, ומנגד הוא רואה אדם שזולל וסובא ושמח בזה, הניסיון שלו הרבה יותר גדול. אבל מי שיש לו באמת טעם בתורה, בתפילה, ביראת שמים - הוא צוחק על אותו אחד שזולל וסובא, הוא באמת שמח בחלקו.

אסור להמציא שיטות חדשות

וכאן מגיע עוד תנאי, כ’ הנצי”ב (דבריו ט”ו, מ”א) ”ע”ז כתיב ולא תתורו אחרי לבבכם. שלא תחפשו מצות חדשות מה שאינו ע”פ התורה ולא נכלל במצות ציצית שבו נכלל תר”ג מצות ד’ ולא יותר מהמה“, זה לא רק לגבי עבירות זה גם לגבי המצוות, אסור לחפש דברים חדשים, העין והלב מציעים לאדם סחורה חדשה שהיא לא מכיר, וזה מה שהתורה מזהירה אותנו, יתכן שהאדם ירצה להמציא שיטות חדשות, נדמה לו שאם יעשה דברים מסוימים יהיה טוב יותר. זה מה שהציצית מזכירה לנו שיש תר”ג מצוות ולא יותר.

לפעמים האדם חושב שאם הוא יעשה דברים מסוימים הוא גם יוכל להצליח. וכאן התורה מגיעה למנוע את זה, יש לנו את דרך התורה, תר”ג מצוות, יש מסורת, אסור לשנות. הציצית שומרת לנו את התורה, ממתן תורה עד היום, לא להקטין ולא לזוז מהתורה.

”שיזכור המצוה בכל רגע“

את חוטי הלבן בציצית קיבלנו בזכות שם שנתאמץ לכסות את נח”ויקח שם ויפת - אין כתיב ויקחו אלא ויקח לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת לכך זכו בניו לטלית של ציצית” (רש”י בראשית ט”ו, כ”ג). ולתכלת זכינו בזכות אברהם אבינו וכדאמרין בגמרא (סוטה ז) ”דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לב’ מצות חוט של תכלת ורצועה של תפילין“. אבל אם אנו לא נחשוב על מה שקיבלנו נפסיד גם את זה. ידועים דברי הב”ח (או”ח תרכ”ה) ”כי המקיים המצוה כדינה יוצא בה אף על פי שלא היתה לו שום כוונה אבל בציצית שכתוב בה (במדבר ט”ו, מ) למען תזכרו וגו’ וכן בתפילין כתוב (שמות י”ג, ט) למען תהיה תורת ד’ בפך שפשוטו הוא שהתפילין הם אות וזכרון כדי שיהא תורת ד’ שגור בפיו כי ביד חזקה הוצאך יראה שלא קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה הכוונה“, מי שלובש ציצית ומניח תפילין ולא מכוון - לא קיים המצוה כתיקונה.

הציצית מזכירה לנו להיות קדושים, לברוח מדברים בטלים ומליצנות, לחפש את הטעם בלימוד, לעמוד ולהיות שקוע בתורה. הציצית מקיפה אותנו מכל הדי’ כנפות, וכ’ השו”ע (או”ח כ”ד, א) ”וטוב ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום, כדי שיזכור המצוה בכל רגע. וכו’ וארבע כנפים, שבכל צד שיפנה יזכור“, לא לשכוח אפי’ לרגע אחד את הציצית, אפשר להפסיד את כל הדרגה ברגע אחד.

הציצית מזכירה לנו לשמור את הרכוש שצברנו, ולכן בהקדם עלינו למלאות עצמנו בהון של תורה ויראת שמים ולדעת שיש לנו שומר ואסור לנו להפסיד אותו אפי’ לרגע, ואם הטעם שיש ד’ כנפות מד’ הכיוונים כדי שנראה הציצית בכל רגע, סימן שכל רגע הוא מסוכן, וכמוש”כ המסילת ישרים (פרק א) ”ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה“, זה מלחמה חזקה בכל רגע, היצר הרע נמצא מולנו והוא יורה כל רגע, כמו שכתב החובות הלבבות (שער יחוד מעשה, פ”ה) ”מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ החיים“, והמגן שלנו כנגד חיצו היצר הרע הוא תורתנו הקדושה, שמחת התורה, התפילה, המוסר, היראת שמים, והשומר הנוסף שהוא הציצית. ואם אנחנו נשמור ונקיים כראוי את מצוות ציצית בוודאי שהקב”ה ישמור עלינו ונוכל להגיע לכל הדרגות שאפשר להגיע.

לדגל יום היארצייט כ’ סיון - דברי חיזוק וזיכרון שנשמעו מפי רבינו מרן שליט”א

לרמותה של אמה של מלכות הרבנית הצדקנית מרת רבקה ב”ר שבתי זצ”ל מרקוביץ ע”ה

”עכשיו אנו צריכים לחשוב, ולקנות ממעלותיה הגדולים, מה היא הייתה ומה זה אומר לנו, אמא הייתה חד בדרא, כתוב בחיי אדם בשם ספר חרדים שאחד שמכוון את התורה לחיצוניות ולא לפנימיות הוא לא קיים את המצוה, אחד שמכבד את ההורים בחיצוניות ולא בפנימיות הוא לא קיים את המצוה, אמא כיבדה את אבא בהתבטלות לגמרי, חד בדרא. אמא הייתה בעצמה דרשנית, אומרת דעה בכל דבר, אבל עד שזה הגיע לאבא, ההתבטלות הזו, היא הנקודה הפנימית האמיתית, וזה הכבוד האמיתי שיש לאדם, וזה אנחנו מלווים.

כתוב במשלי (פ”א פ”ה) ”שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן“, ומבארים, ’מוסר אביך’ זה תורה שבכתב, הלכות, ’תורת אמן’ זה תורה שבעל פה, גזירות דרבנן. המהות של ’גזירה’ זה בא מפנימיות, מיראת שמים, גזירות, חששות, בכל בית שבונים האבא נתון את הקו, אבל את הפרטים, כל פרט ופרט, זה תלוי בהרגשה שיש על הפרטים. אמא ידעה תנ”ך, ולא ידעה את זה רק כמו שידועים תנ”ך, אלא הייתה אוהבת את הצדיקים ושונאת את הרשעים, זה היה רגיל בפיה, דוד המלך היא אהבה אותו, ירבעם בן נבט היא שנאה אותו, אהובי ד’ שנאו רע, זה היה המהות שלה, לדבוק בטובים ולהיות נגד כל דבר רע, פנימיות שבפנימיות.

אבא זצ”ל תמיד היה מביא את דברי הירושלמי (ברכות כ) ”כד דמך ר’ סימון בר זביד עאל ר’ ליה ואפטר עילוי ארבעה דברים תשמישו של עולם וכולן אם אבדו יש להן חליפין (איוב כ”ח) כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזוקו, ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושה, אילו אם אבדו יש להן חליפין אבל ת”ח שמת מי מביא לנו חליפתינו מי מביא לנו תמורתנו“, וביאר אבי מורי זצוק”ל מה הפשט שתלמיד חכם אין לו חליפין, בעולם יש מחצבים של זהב, מחצבים של כסף ושל ברזל, לכל דבר יש מחצב, נאבד אבן אחת לוקחים מאבן אחרת, אבל תלמיד חכם שמת המחצב בעצמו הלך, ועכשיו מאיפה זה יהיה, אמא הייתה מחצב של תורה מחצב של יראת שמים, של אמונה, של ביטחון, זה הדבר שעכשיו אנחנו מלווים, וזה עכשיו אנחנו צריכים לקחת איתנו, המחצב הולך עכשיו, וזה מה שמוטל על כל מי שמכיר ויודע.

הסוד בחינוך הילדים, צריך לדעת, שכל ילד מרגיש מה העיקר אצל האמא, מה עיקר ומה טפל, מבחינה חיצונית יש הרבה דברים שדומים, אבל את הפנימיות אי אפשר אף פעם להסתיר, רואים מה איכפת מה מונח בעומק הלב, תורה, יראת שמים, אמונה, דביקות, יושר, שנאת חנופה, שנאת השקר, בריחה מהכבוד, זה מונח בפנים, את זה רואים בכל פעם. המסילת ישרים (פרק י”א) מביא ”וכבר משלו חכמים ז”ל (מדבר רבא קר): משל לבית מלא תבן והיה בבית חורין והיה התבן נכנס בהם, לאחר ימים התחיל אותו התבן שהיה בתוך אותם החורין יוצא, ידעו הכל כי היה אותו הבית של תבן כן הדבר הזה, שלא יוכלו תמיד להסתיר את עצמם, ומחשבתם הרעה תהיה ניכרת מתוך מעשיהם“, אי אפשר להיות מדומה בעולם הזה, הילדים רואים אצל ההורים מה הקו, עוד שנה ועוד שנה, וזה הדרך ילכו בה, וזה הייתה אמא וזה היה אבא, וזה אנחנו צריכים להתבונן ולקחת איתנו.”

”כעת תוך ימי השלושים לאמי מורתי ע”ה הכ”מ, שעוד למדה בסמינר בקראקא. היא הקרינה אורה של תורה ומצוות, היום נתחדשו שאלות שונות בשלושת השבועות מה מותר ומה אסור ומחפשים להקל, אצלה ראינו אורה של אבלות, אצלה לא היו שאלות של מה מותר, השאלות הללו לא היו קיימות מחמת האוירה של ימים אלו, בשבת נחמו היה אוירה של יו”ט, יש הבטחה משמיא שננוחם ואנו שמחים על כך. וכך בכל חג ומועד האוירה הייתה סביב מהותו של היום, פעם בערב ראש השנה הגיעה הסבתא ע”ה לבקר את אמא ע”ה וישבו ובכו - זו הייתה האוירה, ועלינו ללכת בדרך הזו.”

לעילוי נשמת נפש נקי וצדיק רבי עזריאל בן יבדלחט”א מרן הגאון רבי מאיר צבי ברגמן נלב”ע י”ב סיון תשפ”ג, נתרם ע”י אחיי הרה”ג שליט”א

לעילוי נשמת הגאון הגדול רבי ראובן בן רבי שבתי פיין זצוק”ל נלב”ע כ”ה סיון תשנ”ג נתרם ע”י בני המשפחה ה”י

לתרומות והנצחות:
מכון 'צור התורה'
0747-3464-65
לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:
mzh0747@gmail.com

לעילוי נשמת
הרה”ג רבי אביגדור בן הגה”צ
רבי צבי אליעזר זצ”ל גולדשטיין
נלב”ע כ”ב סיון תשע”ה
נתרם ע”י בני המשפחה ה”י

נתרם לעילוי נשמת
הרה”ג רבי
גבריאל בן רבי
שמעון זצ”ל
נלב”ע כ’ סיון תשמ”א

גילוי זה יז”ל לעילוי נשמת
האשה מרת מרים בת החבר
רבי אהרן קטור ע”ה
נתרם ע”י יחינו טוח
הרה”ג רבי רפאל קרוסקל שליט”א
מקורבי רבי מרן שליט”א

נתרם לעילוי נשמתה של האשה הגדולה
אמת של מלכות
הרבנית הצדקנית מרת רבקה מרקוביץ ע”ה
בת מרן הגאון רבי שבתי יגל זצוק”ל
אשת חבר למרן הגאון רבי צבי מרקוביץ זצוק”ל
נלב”ע בשיבה טובה ובשם טוב ביום כ’ סיון תשנ”ז